

Novela ZPP-E – prvi vtisi o novostih v postopku s pritožbo in revizijo

1. Uvodno

Noveliranje tako pomembnega predpisa, kot je Zakon o pravdnem postopku (ZPP), se je treba lotiti s tresočo roko. Ne dvomim sicer o dobrih namenih predlagatelja, vendar se, razen nekaj svetlih izjem, ni mogoče znebiti vtisa, da gre za »spremembo zaradi spremembe«. Tak pristop je napačen, saj vnaprej ni mogoče predvideti vseh njegovih posledic - že navidez nepomembna sprememba (npr. glede pisanja zapisnika ali vročanja) ima lahko daljnosežne posredne učinke za pravno varnost. Vsi argumenti za oziroma proti spremembam morajo biti skrbno pretehtani in temeljiti ne samo na pozitivnih tujih izkušnjah, ampak tudi in zlasti na preverljivih ugotovitvah o pomanjkljivostih obstoječega sistema. Če teh ni, razlogov za spremembo ni. Vrhovni sodniki kot zbor najbolj kompetentnih pravnikov s področja uporabe določb pravnega postopka smo v fazi sprejemanja zakona ocenili, da je obstoječa ureditev, vsaj glede večine določb, solidna, na njej temelječa sodna praksa pa dobro uveljavljena in relativno konsistentna. Samo po sebi se razume (ali pa tudi ne), da razlog za spremembo ne sme biti (politična) všečnost določene rešitve (npr. uvedba ločenih mnenj). Glede na povedano me veseli, da je predlagatelj prisluhnil številnim pripombam in prvotno ambiciozno zastavljeni načrt sprememb, ki je bil absolutno prenormiran, vsaj delno skrčil. Zgrešena je namreč premisa, da je mogoče z normiranjem doseči pošteno vodenje postopka in odločitev v razumnem roku, ne glede na to, kako strokoven in usposobljen je sodnik, ki ga vodi. Procesni zakon je lahko le okvir, ki omogoča učinkovito vodenje postopka dobremu sodniku. Metoda sodnikovega dela je vsaj enako pomembna kot postopkovni zakon, ki ga vodi. Preveč podrobna pravila so izraz nezaupanja do dobrega sodnika, saj ta takšnih pravil ne potrebuje, na učinkovitost postopka lahko delujejo omejevalno in zaviralno. Nasprotno slabemu sodniku ne pomaga še tako dober zakon.

Ne glede na to, da novela konceptualno ne spreminja ustroja pravnega postopka, prinaša nekatere pomembne novosti, zlasti tudi v postopku z rednimi in izrednimi pravnimi sredstvi.

2. Novosti v zvezi s pritožbenim postopkom

Čl. 333-366a, 490

337/3 – prekluzija tudi glede zastaranja

339/2, tč. 4 – ni več preizkusa stvarne pristojnosti po uradni dolžnosti; uskladitev s čl. 19.

343- pritožba je nedovoljena tudi, če stranka ni napovedala pritožbe zoper sodbo s skrajšano obrazložitvijo (čl. 323/7)

novi 343a – sodišče prve stopnje lahko svojo sodbo nadomesti z novo sodbo, če je zatrjevana absolutna bistvena kršitev iz čl. 339/2, tč. 14. ali 15

344 – rok za odgovor na pritožbo zoper sodbo je 30 dni

347/6 – sodnik poročevalec lahko sam opravi narok za sklenitev sodne poravnave in sodno poravnavo sprejme na zapisnik

349 – smiselna uporaba določb, ki veljajo za postopek na prvi stopnji

354/2 , 355/2 – sodišče ne razveljavi sodbe sodišča prve stopnje, če bi to povzročilo hujšo kršitev strankine pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja
novi 357a – pritožba zoper razveljavitveni sklep.
363/2 – rok za pritožbo zoper sklep je 15 dni
366/2 – črtanje: pritožba se vedno pošlje v odgovor nasprotni stranki
366a/2 – širitev primerov, ko o pritožbi odloča senat, ne sodnik posameznik
490 – obvestilo o nameravani zavrnitvi pritožbe v gospodarskem sporu z možnostjo umika pritožbe in vračila sodne takse

Podaljšanje rokov za pritožbo in odgovor na pritožbo je pozitivna sprememba. Pomisleki, češ da je podaljševanje rokov v nasprotju z željo po večji učinkovitosti postopka, niso utemeljeni. Novost je odraz načela, da morajo h kakovosti sojenja prispevati vsi procesni subjekti. Stranke ne morejo napisati kakovostne pritožbe oz. odgovora nanjo, če za to nimajo na razpolago dovolj časa.

Tudi institut **nadomestne sodbe** se mi zdi načelno koristen: kadar stranka zatrjuje absolutno bistveno kršitev določb pravnega postopka glede sestave sodbe in prvostopenjski sodnik meni, da je pritožba v tem delu utemeljena, lahko izda nadomestno sodbo, tako da »popravi« obrazložitev. Sodnik bo na primer lahko prvotno sodbo dopolnil z manjkajočimi razlogi o odločilnem dejstvu in jo tako izboljšal. Ni določeno, ali se lahko izda le nova obrazložitev ali pa se lahko poseže tudi v izrek sodbe. (iz čl. 343a izhaja le, da sodišče prve stopnje izda »novo sodbo«). Glede na to ne vidim ovire, da sodišče prve stopnje, če je delno godilo zahtevku, ne bi na primer moglo »popraviti« izreka sodbe s pozabljenim zavrnilnim delom in tako odpraviti nasprotje med izrekom in obrazložitvijo. Vsekakor pa menim, da sodišče prve stopnje prvotne odločitve o (ne)utemeljenosti tožbenega zahtevka ne sme spreminjati. Ni povsem jasno, ali se nadomestna sodba izda pred ali po vročitvi pritožbe nasprotni stranki.

Pomembne so novosti, ki obetajo, da bo sodišče druge stopnje vendarle večkrat opravilo **pritožbeno obravnavo**. Tej dolžnosti so se višja sodišča kljub poskusu novele ZPP-D, da se več zadev meritorno reši na drugi stopnji, do zdaj uspešno upirala, saj je število opravljenih obravnav zanemarljivo. Zapoved tehtanja pravice do pritožbe in pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja je korak v pravi smeri, saj postavlja pravico do pritožbe na pravo mesto, skladno z ureditvijo po ustavi. Procesna jamstva, vključno s pravico do pritožbe, namreč niso absolutna, zato se lahko – ob ustavnopravnem tehtanju – tudi omejijo.

Praktičen učinek, ki se bo, tako menim, odrazil v večjem številu pritožbenih obravnav, pričakujem od uvedbe pravice do pritožbe zoper **razveljavitveni sklep**. Gre za tako imenovano »pametno sankcijo«, ko bo na pritožbene sodnika delovala preventivno zastrašujoče tako, da bodo resneje razmišljali o možnosti, da o zadevi odločijo meritorno. Poenostavljeno povedano bo razveljavitev sodbe dopustna le tedaj, če gre za bistvene kršitve določb pravnega postopka, ki jih pritožbeno sodišče ne more samo odpraviti (npr. sodišče druge stopnje ne more napisati sodbe sodišča prve stopnje, če je to nepravilno zavrglo tožbo, ker zadeva ne spada v sodno pristojnost; ne da se odpraviti napake, če je sodil sodnik, ki bi moral biti izločen), ali izjemoma kadar gre za nepopolno ugotovitev dejanskega stanja, ki je posledica zmotne uporabe materialnega prava (sodišče prve stopnje je npr. nepravilno ugodilo ugovoru zastaranja alo pomanjkanja stvarne legitimacije in izdalo zavrnilno sodbo), pa še to le po opravljenem testu sorazmernosti med varstvom pravice do pritožbe in varstvom pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja.

3. Novosti glede revizije

Čl. 367/384

367 – ni več dovoljene revizije; če zakon določa, da revizije ni, je ni mogoče dopustiti; uskladitev čl. 367č, 371

367b/ 5 – kopije je treba predložiti, če sodbe niso javno objavljene

367/6 – če niso navedene opravilne številke zadev, se predlog zavrže (če ni kopij, se ravna s predlogom kot z nepopolno vlogo)

370 – drugačna ureditev revizijskih razlogov: revizija se lahko vloži zaradi vseh bistvenih kršitev pred sodiščem prve stopnje, ki jih je stranka uveljavljala v pritožbi, in bistvenih kršitev pred sodiščem druge stopnje ter zaradi zmotne uporabe materialnega prava

376, nova 376a in 376b – možnost javne obravnave in javne razglasitve sodbe zaradi javnega interesa

novi 381a – ločena mnenja

prehodne določbe – izenačitev postopka z revizijo v delovnih sporih in upravnih sporih (čl. 121/2 in 122 novele)

Z ukinitvijo revizije po kriteriju vrednosti spornega predmeta se ukinja dvotirnost, sprejeta na podlagi ZPP-D.¹ Odpravlja se spodnji vrednostni prag 2.000 EUR za dopustitev revizije, s čimer se razširja dostop do Vrhovnega sodišča, in privilegij tistih z visokimi zneski sporov. Enoten kriterij objektivne pomembnosti zadeve omogoča, da ima Vrhovno sodišče v delu obvladljivo število zadev. Le tako lahko uresniči svojo javno funkcijo, ki jo ima po ustavi – skrb za enotnost sodne prakse.

Pridružujem se mnenju o strokovni neprepičljivosti stališča, da mora Vrhovno sodišče v revizijskem postopku izpolnjevati tako javno kot zasebno funkcijo. V zvezi s tem je bilo predstavljenih že veliko argumentov za in proti dovoljenosti revizije po enem/dveh kriterijih. Omejujem se na vidik predvidljivosti in s tem pravne varnosti ureditve po ZPP-D. S to novelo so bile določbe o reviziji spremenjene tako, da je bila dovoljenost revizije omejena v dveh smereh. Po čl. 367 ZPP-D so lahko stranke vložile revizijo, če vrednost izpodbijanega dela pravnomočne sodbe presega 40.000,00 EUR, v gospodarskih sporih pa 200.000,00 EUR, sicer pa je bila revizija dovoljena le, če jo je dopustilo sodišče. Če zakon določa, da revizije ni, ali če vrednost izpodbijanega dela pravnomočne sodbe ni presegla 2.000,00 EUR, v gospodarskih sporih pa 4.000,00 EUR (spori majhne vrednosti, čl. 495 in 458 ZPP), sodišče revizije ni moglo dopustiti. V delovnih in socialnih sporih je lahko sodišče revizijo dopustilo tudi, kadar vrednost izpodbijanega dela ni presegala 2.000,00 EUR.

Za ugotavljanje vrednosti spornega predmeta in tudi vrednosti izpodbijanega dela zahtevka ter s tem dovoljenosti revizije veljajo pravila iz členov od 39 do 45 ZPP. Stranka je morala, da bi bila revizija ali predlog za dopustitev revizije popolna, pri denarnih zahtevkih v vlogi navesti vrednost v revizijskem postopku izpodbijanega dela odločitve sodišča druge stopnje. Pri nedenarnih zahtevkih pa je moral tožnik, da bi si zagotovil možnost revizije, že v tožbi navesti vrednost spornega predmeta, toženec pa je moral ugovor v zvezi z vrednostjo spornega predmeta navesti v odgovoru na tožbo ali najkasneje na prvem naroku. ZPP v čl. 41 določa, da se v primeru, če tožeča stranka uveljavlja v tožbi zoper isto toženo stranko več zahtevkov, ki se opirajo na isto dejansko in pravno podlago, pristojnost določi po seštevku vrednosti vseh zahtevkov. Če pa imajo zahtevki v tožbi različno podlago ali če

---

¹ V letu 2016 je bilo na Vrhovno sodišče vloženi 347 revizij, od tega dopuščenih 83.

se uveljavljajo zoper več tožencev, se določi pristojnost po vrednosti vsakega posameznega zahtevka. Novela ZPP-D je v čl. 367/5 glede dovoljenosti revizije zato vnesla novost, ki naj bi odločanje poenostavila, in sicer, da se vrednost izpodbijanega dela pravomočne sodbe ne glede na drugi odstavek 41. člena ZPP ugotovi s seštevkom vrednosti posameznih zahtevkov oziroma delov teh zahtevkov, ki so še sporni, če je odločitev o reviziji odvisna od rešitve pravnih vprašanj, ki so skupna za vse navedene zahtevke, ali če so posamezni zahtevki med seboj tako povezani, da je odločitev o posameznem zahtevku odvisna od odločitve o drugem zahtevku.

Razvoj sodne prakse od novele ZPP-D od leta 2008 je nedvoumno pokazal, da ureditev ni ustrezna, ker je v nasprotju z načelom predvidljivosti prava in s tem pravne varnosti. Določbe o ugotavljanju vrednosti spornega predmeta je mogoče znotraj njihovega jezikovnega pomena različno razlagati, število življenjskih primerov pa je neskončno mnogo. Morda še bolj kot pred novelo ZPP-D je v zvezi z ugotavljanjem vrednosti spornega predmeta kljub zavedanju vrhovnih sodnikov o pomembnosti teh vprašanj za stranke prevladal drobitveni in kazuistični pristop. Stranke so bile zato v večni negotovosti, ali naj vložijo predlog za dopustitev revizije, revizijo ali, kot se je dogajalo, za vsak slučaj kar oboje. Če je bila sodna praksa pri enostavnejših primerih (ko gre npr. za zahtevka iz lastninske in negatorne tožbe ali odškodninske zahtevke za različne oblike škode, ki izvirajo iz istega škodnega dogodka) še sorazmerno konsistentna in predvidljiva - Vrhovno sodišče je štelo, da je treba uporabiti čl. 367/5 člena ZPP, pa tega ni mogoče trditi za primere, v katerih je šlo hkrati za subjektivno in objektivno kumulacijo zahtevkov (npr. tožba za ugotovitev stvarne služnosti na dveh nepremičninah, od katerih je prva v lasti prvega toženca, druga pa v lasti drugega toženca). V sodni praksi se je namreč uveljavilo stališče, da se pri subjektivni kumulaciji (z izjemo enotnega sosporništva) čl. 367/5 ZPP ne uporablja.

Pravna varnost zahteva jasna in nedvoumna pravila o dovoljenosti revizije. Stranka mora natančno vedeti, kaj mora storiti, da si bo zagotovila pravico do revizije, vedeti pa mora tudi, katero pravno sredstvo naj vloži. Sedanja pravna ureditev tega ne zagotavlja, kar nazorno kaže primer, v katerem je Vrhovno sodišče, ko je odločalo o dovoljenosti revizije, v dveh zadevah ob enakem dejanskem stanju (prvotno je šlo za eno tožbo z enotno vrednostjo spornega predmeta in z dvema zahtevkoma, ki ju je sodišče razdružilo in nato obravnavalo ločeno) odločilo različno; enkrat je revizijo dovolilo, drugič pa ne. Ustavno sodišče je v zadevi Up 418/05 ugotovilo, da izpodbijani sklep o zavrženju revizije Vrhovnega sodišča krši pravico do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave, ker ena stranka ne more imeti manj pravic kot druga, ki je v razdruženi zadevi imela pravico do revizije. Poudarilo je, da so sodišča, ki uporabljajo zakon v konkretnih primerih, dolžna enake položaje obravnavati enako in dosledno uporabljati zakon, in da ob povsem enakem dejanskem stanju ne sme priti do različne odločitve.

Občna seja Vrhovnega sodišča je zato že v letu 2015 dala pobudo za spremembo določb ZPP z odpravo vrednosti spornega predmeta kot kriterija za dovoljenost revizije.

Na Vrhovnem sodišču je bila v letu 2016 imenovana delovna skupina, ki je pripravila argumente za in proti uvedbi instituta **ločenih mnenj** v sodnih postopkih pred Vrhovnim sodiščem. Ne da bi se sicer dokončno opredelila, pa je opozorila na nekatere vidike, ki bi jih bilo treba upoštevati v zvezi z morebitno uvedbo ločenih mnenj pri odločanju Vrhovnega sodišča. Opozorila je na analizo in sklepne ugotovitve študije Evropskega parlamenta (*Dissenting opinions in Supreme Courts of the Member States*) iz leta 2012, v kateri so (meed drugim) nanizani argumenti za in proti ločenim mnenjem. Proti govorijo razlogi zagotavljanja

avtoritete sodišč in njihovih odločitev; varstva neodvisnosti sodnikov pred političnimi pritiski; zagotovitve jasne in nedvoumne pravnomočne odločitve sodišča; in zagotavljanja kolegialnosti med sodniki. Kot razlogi v prid uvedbe ločenih mnenj so omenjeni zagotavljanje sodnikove integritete in moralne neodvisnosti ter njegove svobode govora; izboljšanje kvalitete in prepričljivosti sodnih odločb; podpora transparentnosti; izboljšanje dialoga s prihodnjimi in nižjimi sodišči.

Strinjam se s temeljno ugotovitvijo delovne skupine, da posledic uvedbe tega instituta zaradi odsotnosti empirične podlage ni mogoče vnaprej predvideti. Vsekakor sem do novosti zadržana in si, drugače kot minister za pravosodje, od večje transparentnosti ne obetam kvantega skoka v kakovostnejše in bolj zaupanja vredno sodstvo, ampak kvečjemu obratno – večje pritiske medijev in politike. Menim, da se z vidika stopnje pravne kulture in razumevanja strokovne in širših javnosti pri prenosu tujih institutov v slovenski prostor pogosto nedopustno zanemarja čas in prostor, v katerem živimo. Možnost ločenih mnenj bo zmanjšala pomemben vidik videza enotnosti odločanja Vrhovnega sodišča, kar je v danih okoliščinah pravne kulture bistveno, ker povečuje zaupanje v sodišča in sodno odločitev. Nikakor ne mislim, da sodnik ne bi smel izraziti svojega pravnega mnenja v zadevi, menim pa, da to, vsaj v času, odkar opravljam sodniško funkcijo na Vrhovnem sodišču, nikoli ni bila težava. Prav nasprotno, zaradi poudarjene individualnosti in avtonomnosti sodnikov je bil pogosto problem ravno obraten – kako doseči potrebno stopnjo enotnosti za odločitev. Ne razumem tudi, čemu naglica z umestitvijo določbe v procesni zakon namesto sistemske rešitve v Zakonu o sodiščih, ki bi omogočila enotno ureditev za vse senate Vrhovnega sodišča.

Glede konkretnih rešitev je, enako kot na Ustavnem sodišču, predvidena možnost pritrdilnih in odklonilnih ločenih mnenj (čl. 381a/1). Usrežno je pravilo iz čl. 324/7, ki se navezuje na institut ločenih mnenj in določa, da sodba Vrhovnega sodišča vsebuje podatke o tem, kako so posamezni člani senata glasovali -, javnost opredelitve je nujen pogoj za to, da se uvedejo ločena mnenja. Ni povsem jasno, ali so ločena mnenja možna le pri odločanju o reviziji ali tudi, ko gre za odločanje o dopustitvi revizije; menim, da je pravilna razlaga, da je mogoče ločena mnenja podajati le pri odločanju v zadevah, ki temeljijo na vsebinski in obrazloženi uporabi prava. Po drugi strani bi bilo logično, da obstaja možnost ločenih mnenj tudi pri odločanju na podlagi zahteve za varstvo zakonitosti, česar pa zakon, verjetno gre za pomanjkljivo redakcijo, presenetljivo ne predvideva (čl. 391/2 ZPP).

Zakonodajalec je sledil predlogu Vrhovnega sodišča, utemeljenemu s potrebo po večji prilagodljivosti normativnih rešitev, naj se podrobnejša pravila glede ločenih mnenj uredijo s podzakonskim predpisom – poslovnikom (npr. možnost, da se določi drug poročevalec – član senata, če se prvotni poročevalec ne strinja z večinskim mnenjem senata; podrobnejša organizacija odločanja na sejah; objava ločenih mnenj). Cilj ločenih mnenj mora biti kakovostnejša odločba, ki vsebuje izčrščeno soočenje z nasprotnimi argumenti. Ta se lahko uresniči le tako, da člani senata igrajo z odprtimi kartami in, upošteva je nenazadnje tudi načelo kolegialnosti, vsa stališča predstavijo oziroma ločeno mnenje napovejo ob obravnavanju revizije oziroma odločanju o reviziji. V ločenem mnenju zato ne morejo predstaviti novih stališč, ki niso bila izpostavljena ob obravnavanju revizije oziroma odločanju o reviziji (arg. iz čl. 381a/2), niti ne morejo podati ločenega mnenja brez njegove pravočasne napovedi (čl. 381a/4).